ГОДИНА XXXI. На Цетињу, у Суботу 8 Јуна 1902. БРОЈ 23.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 фор., на по године 2 фор.

За АУСТРО-УГАРСКУ БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 фор., на по год. 3 фор.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а коме је наручније, г. *Перу Рамадановићу*, к. ц. агенту у Котор. Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 2 новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 1 новчић.

ДВОРСКЕ ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Његово Краљевско Височанство Престолонасљедник Књаз Данило, отпутовао је у уторник у Лондон на крунисање Његовог Величанства Краља Едварда VII, праћен својим адјутантом г. Н. Пејановићем.

— Царско-руски министар г. Власов и изванредни посланик Њ. В. Краља Србије г. пуковник Васић повратили су се у понедјелник из Острога.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 7 јуна.

Као да су оне елементарне манифестације франко-руског пријатељства и савеза јако дјеловале на нерве иначе хладних Њемаца. За анектиране покрајине Елсас и Лорену све до сада био је на снази тако звани диктатурни параграф, који је прошле недјеље укинут При расправи дотичног владиног предлога у рајхстагу, гроф Билов је држао велики говор, као да је хтио рећи Французима: Lasciate ogni speranza... узалуд ви је савез са Русијом!

Државни канцелар је одлучно и јасно хтио објавити, да се укинућем диктатуре анектиране земље коначно изједначују и слијевају са осталим земљама њемачке царевине. Гроф Билов је казао, да је из почетка тај параграф био потребит, јер је становништво двију покрајина сматрало, да је ново стање пролазно, вјерујући у скоро поново присаједињење са Француском. Пошто се кроз тридесет година те наде нијесу испуниле, становништво се растријезнило и све више прилагођивало новоме стању, па се и коначно с њим измирило Диктатурни параграф се укида, јер није више потребит. Ако се у старијој генерацији Елзачана и Лоренаца и нађе још по која симпатија према Француској, гроф Билов држи да те тежње на одцјепљење покрајина од Њемачке неће наћи одзива у маси становништва им. Била је историјска потреба и неодољиви захтјев Њемства што је анектирање ових покрајина обезбједило будућност њемачког царста „Ми не можемо — рекао је државни канцелар — наше елзашко-лоренске земљаке пустити из народне заједнице, а да наше муком извојевано народно јединство неугрозимо. Искључено је свако успјешно насиље у овом правцу, обзиром на нашу снагу А ми никада нећемо својевољно уступити оне старе покрајине њемачкога царства.“

Лако је схватити утисак овог говора у Француској, која је престала пријетити „реваншом“ од како је утврдила савез са Русијом Али француска штампа знала се и овога пута уздржати „Фигаро“ пише: „Многи Французи надали су се, да ће Француска једном ванјевропском погодбом са Њемачком моћи добити накнаду равне вриједности у Јевропи Али како су се извјесни људи хтјели тога још и даље да придржавају, гроф Билов није хтио допустити, да се ти људи и даље варају. **Благодарећи грофу Билову,** ситуација је на њемачкој страни сасвим јасна. Што се нас тиче, ми немамо никаква узрока да је помућујемо. Ми смо задовољни са коректним одношајима, које подржавамо према нашем сусједу. Ми смо готови да на учтивост, о којој смо ми у неколико прилика добили доказе, са равном учтивошћу одговоримо. Опако исто као што и Њемци живимо и ми у згради мира, чији се становници, како се Билов у разговору са уредником „Фигара“ изволио изразити, према времену и мјесту више или мање повољно осјећају. Али је нама у још већој мјери немогуће да се не сјећамо нашег добра, него ли што је могуће Њемцима заборавити једну једину своју побједу, и како ми ван оних поља, на која Њемачка неће да наступи, од ње ништа тражити немамо то ћемо ми у добрим сусједним одношајима, које је вријеме између Њемачке и Француске створило, наћи тачног и довољног израза ономе, што са правилне тачке гледишта захтијева брига за општи мир и сопствене интересе.“

Ово спокојство француске штампе, које се опажа баш од како је Француска нашла ослонца на Русију, одиста мало мора годити Њемачкој што се најбоље види у постојаној ратној приправности њеној особито на граници према Француској.

У декларацији новог француског министарства односно спољне политике, прије свега се наглашава вјерност франко-рускоме савезу. За тим се говори, да ће се влада старати „о сретно развијеним или поново стегнутим односима и пријатељским везама које потпомаже за једница поријекла и сусједство.“ „Ове ријечи — вели петроградско „Н. Времја“ — очевидно односе се на Италију, коју веже с Француском заједница поријекла и сујество. Успостављење пређашњих пријатељских односа са Италијом, које је довело до закључења трговинског уговора и к веома важном разграничењу сфера уплива на африканској обали Средоземног Мора, од веома је озбиљног значаја за Француску, и до извјесног степена озиље се на опште јевропску политику. Усљед тако озбиљне улоге франко италијанског зближења, наравно је, да га министарска декларација није могла прећутати“.

И ово је требало забиљежити у очи обновљења тројног савеза

О измијењеним здравицама на великом обједу у Петерхофу, у част бугарског Књаза Фердинанда, петроградско „Н. Времја“ пише: „Заносећи се мислима к оној великој епохи, када је руска војска са Царем Ослободитељем на челу одила крв своју пролијевати за самостални живот словенских народности на Балкану, Господар Цар жели сада само напретка његовом срцу и срцу сваког Руса драге Бугарске. Подижући здравицу у част бугарског Књаза Фердинанда и његовог насљедника Књажевића Бориса, овога је руски монарх назвао својим *љубљеним* кумчетом, показавши чим јасно, какве осјећаје гаји Он према бугарском књажевском дому. Одговорна здравица Књаза Фердинанда наћи ће пријатног одзива у свој Русији, у којој не може бити већ никакве сумње, да Бугарска, тешким искушењем убјеђена, да без јединства са својом ослободитељком не може опстати, одсле се већ неће уклањати с пута на ком се сада налази. Период удаљења Бугарске од Русије био је пролазним, јер је по ријечима Књаза Фердинанда, веза, која спаја ове двије државе „ненарушива, канопи веза крвна, света Она непрекидно за вазда уједињава Бугарску с њеним великом Ослободитељком.“ Даље је рекао Књаз Фердинанд: „Народ бугарски вазда је вјеровао у Русију и сада је убјеђен, да ће он и унапријед налазити у свом мирном развитку заштиту и покровитељство под моћним Крилом Рускога Орла“. С Бугарским Књазом дошли су у Русију, осим његове личне свите и министара честити пресједник бугарског народног сабрања Драган Цанков и чланови комитета за споменик Цара Ослободитеља Као што је познато, у бугарском народу поникла је за нас Русе дирљива мисао, да овјековјечи успомену Ослободитеља Бугарске споменником у Софији Та ће се мисао брзо остварити; споменик се већ подиже, и јучер је дотични комитет са Књазом Фердинандом на челу поднио Господару Цару модел тога споменика Изговорене том приликом бесједе и адреса прочитана остаће забиљежене у историји руско-бугарских односа. Најприје је говорио Књаз Фердинанд, споменувши подвиге ослобођења Цара Ослободитеља и његовог народа, и завршивши изразом Господару Цару неизгладивих осјећаја вјечне благодарности за великодушно даровану Бугарској слободу. Из бесједе Цанкова и адресе поднесене Цару ми видимо жељу бугарског народа изражену народним сабрањем. Та је жеља његова, да на дан открића споменика Цара Ослободитеља у Софији, непосредно пред лицом рускога Цара, засвједочи „колико је дубоко признање, које цио бугарски народ осјећа према Цару Александру II, и како је силна у овом народу љубав и с каквим се благоговијењем односи к своме великодушном Покровитељу.“ За то моле најпокорније, да изволи почастити својим присуством откриће споменика Осјећаји бугарског народа, који су се излили у прошњи к рускоме Цару, да посјети бугарску престоницу на дан открића споменика његовом Узвишеном Дједу, потпуно су схватљиви сваком руском срцу Једна иста словенска крв тече и у нашим жилама, и руско срце испуњено усхитном љубави к Цару, не може да се не одазове жељи бугарског народа, не може да не пожели, да збиља дочека с поздравима руског Цара, великога Покровитеља цијелог словенског свијата“.

Говорећи о овим тако значајним бугарско руским манифестацијама, и оштро критикујући политику грофа Голуховског и његов споразум са Русијом, бечки „Рајхсвер“ пише: „Гроф Голуховски ограничава се да у свом делегационом експозеу очита лекцију Србима и Бугарима, и тада је он за једну годину опет потпуно умирен. Изгледа као да није пријатељ узнемирења, ипак мало узрока има да буде равнодушан Србија, која је за живота краља Милана стала сасвим под упливом аустријским, измакла се нашој дипломацији, Бугарска ће сасвим да се поруши, а Црна Гора може се смјело увдигнутим челом својим освајачким намјерама поносити, јер она не ужива само руску заштиту, него још и подржавање наше пријатељице и савезнице Италије. И сама Италија без обзира истиче своја новопечена историјска права на Арбанију. Дотле је допрла наша високомудра балканрка политика, на то нам је хваљено status quo и много спомињани споразум са Русијом. Може бити да с руске стране ништа не буде, што би вријеђало слово руско-аустријског споразума, али и уз коректно набљудавање писане ријечи постоји своје могућност размицања политичке равнотеже. Ту баш зависи од вјештине, ко ће надмашити Кад два играча имају исто добре карте, вазда добива јачи играч“.

СРБИ У УГАРСКОЈ, ХРВАТСКОЈ И СЛАВОНИЈИ.

У Сријемским Карловцима отворен је српски народно-црквени сабор 26 маја, да стално среди црквено-школску аутономију онамошњих Срба. На сабору је мјесто заступник Краљев Бела Талијан, потпредсједник угарског сабора, ожењен од Бајића, сродника Обреновића.

На првом састанку сабора Патријарх је поздравио народне заступнике значајном бесједом, рекавши између осталога: „уједно ми је част свесрдном и искреном добродошлицом поздравити вас, са том напоменом, да у свечаном тренутку овом, кад нам срца у радости и задовољству тако рећи пливају и кад нам се душа и срце са вјером и надом на бољу и сретнију будућност нашу к престолу Свевишњега уздижу и износе, — *одбацивши од себе све оно, што нам лијепој и узајамној слови на путу стоји*, те да као синови једнога оца земаљског, употребимо ову прилику, *да тај жељени и нуждан нам споразум међусобни и братску слогу постигнемо*, како би престојеће нам велико дјело по цркву и народ наш већ једном у пожелани ред и поредак довести и сретно докончати могли.“

На свечаном ручку у патријаршеском двору краљевски повјереник изговорио је здравицу, коју од ријечи до ријечи доносимо због њене важности: „Мене спајају са патриотским Српством човечанске најчвршће везе: крв и домаће огњиште. На темељу ових веза, којима придолази снажно поштовање права, желим искреном симпатијом благостање патриотском српском становништву. За то сам се радо и примио да репрезентирам превишњу личност Њ. Величанства, јер ми се даје прилика, да ову своју жељу, која се са жељом угарске владе потпуно слаже, и дјелом и словом унапредим. Симпатија мађарског и српског племена давнашњег је поријекла. За вријеме средњега вијека борисмо се против заједничког душмана. У крвавим бојевима учинисмо да једни друге поштујемо. Знаменити мужеви угарских Срба сви су добре патриоте, многи међу њима били су великани наше повјеснице и књижевности Тит Дуговић, Павле Бакић, гроф Ђурађ Бранковић, Арсеније Чарнојевић, Викентије Јовановић, Михајло Витковић, Александар Петефи-Петровић и Сава Текелија — имена су, којима се можемо сви заједно поносити. Хоћу да вјерујем и да се надам, да су њихову крв наслиједили и унуци им и да им срца њихова исто тако искрено куцају за срећу домовине и снагу престола — јер будите увјерени: да ће вјерној и искреној нашој оданости круни и држави Св. Стевана награда бити с пуним либерализмом спојена обрана и заштита ваше црквене аутономије. По овој мојој изјави надам се, да ћете исто онако искрено примити ове моје ријечи као што их ја изричем искреном добром вољом, желећи да се послови српске цркве у Угарској уреде. Ваше право самосталнога располагања, које вам отачаствени закони зајемчују, велико је, ако

га они, који су у оквиру ове повластице, употребљују озбиљно, без сваке споредне и личне циљеви, искључујући из истога сваки осјећај наклоности и одвратности, а нарочито себичне тежње. Дакле сваки Србин из Угарске, коме су на срцу права његове цркве, рећи ћу још и више: коме је драго непомућено вршење српске црквене аутономије, нека ућутка у срцу сваку споредну циљеј и чланови конгреса нека озбиљно расуде свој позив, јер то тако захтијева интерес српске православне цркве и њезине аутономије. Ако у вршењу ове племените дужности буду предњачиле поглавице им црквене, црквени веледостојници, од којих то Краљ наш и Господар, држава а и вјерни њихови с правом могу очекивати — онда ће чланови конгреса учинити гријех према цркви својој, ако неби ишли узастопце за њима, искреним поштовањем. Дижем ову чашу у постигнуће тога споразума и желим искреним срцем: да Бог поживи чланове српског народно-црквеног сабора — преузвишеногa господина Патријарха, господу Епископе и укупно све саборске посланике, као вјерне синове домовине!"

Кад се сабор конституисао, изабравши за потпредсједника дра Ђорђа Красојевића, Патријарх је отворио сабор са тако лијепом и значајном бесједом, да је сабор закључио, да се та бесједа штампа.

Сви су изгледи, да ће се на овоме сабору постићи споразум између јерархије и народних преставника, те да ће престати онај раздор, који је до сада јако болио све добре Србе и све православље, што од срца желимо, не би ли се једном уредила црквено-школска аутономија браће наше у Угарској, Хрватској и Славонији, пошто им већ само ти опкопи преостају у обрану њиховог националног опстанка под круном Св. Стефана.

ДОПИСИ.

Скадар, 4 јуна 1902. — Идући стопама првог Српског Просвјетитеља, а по светој апостолској дужности, хитао је наш омиљени Архипастир г. Нићифор, да дође у ову крајну тачку своје епархије. Рђави, право рећи непроходни путови; тешки конаци, као и остале тешкоће које су му у путу на сусрет излазиле: не бише у стању вауставити достојног сљедбеника апостолског да не дође и у ово мјесто, гдје се је вјековима налазио српски елеменат и свето православље. — Њега је тјерала на то своја и родољубива мисао, да још боље утврди нас — своју духовну дјецу — у светој прађедовској вјери — вјери православној, која је Србина очувала и у она бурна времена, када највећма изгледаше пропаст његова — и која га и данас чува; дошао је, да нам српски проговори; хришћански научи и посјавјетује. А са каквом је вољом, радом и усхићењем изговарао свете ријечи лако је погодити, када се зна, да је он Србин, — штоно наши кажу „од главе до пете". Као Србин знајући шта Србина највећма подиже и шта обара, то се сваком приликом чују из његових Арихипастирских уста ријечи, којима препоручује слогу и љубав, опомињући на вријеме у коме живимо....

Гдје је за савјетовање — посавјетује, а гдје је за карање ту, као добар отац своју дјецу, — покара, хотећи тиме да укрути и укоријени у нама све оно што је часно, свето и узвишено; што је човјечанско и што је српско. —

На други дан Духова пошао је госп. Митрополит у пратњи угледних лица из Скадра у селу Враку да и ту подстакне и поткријепи, оснажи и посоколи Србе за све оно што треба да крунише једног православног Србина. Пошто је одслужио св. литургију са још два свештеника у својим ђаконом, а пошто је, свршивши водоосвећење, покропио присутне, држао је дугачки говор, пун очинских савјета: да свагда пазе ко су и шта су; да чувају своју вјеру и народност, да потпомажу цркву и сада већ отворену школу и т. д.

По свршетку говора, који је са највећом пажњом саслушан наста право народно веселје: коло, пјесма и игра, које зачињавају звуци разних инструмената; па ни гусле — тај најмилији Србину разговор — нијесу изостале него си могао видјети гдје се надметаху ко ће бољега јунака или знатнији догађај опјевати.

Заиста милина бијаше погледати сакупљене Србе Врачке у таквог радости око свога Архипастира.

Веселје је трајало скоро до пред вече. Јека црквеног звона огласи да г. Митрополит полази. Тада се остали почеше разилазити, носећи пријатне успомене овога тако радоснога дана.

Филип М. Протић, учитељ.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Станоје Главаш.**) У Шумадији, у Паланци смедеревској, прије устанка живио је Станоје Главаш, по занату абаџија, а уз занат продавао је разну робу у свом дућану, и био је вијен у својој околини. Увријеђен једном од паланачког спахије, и да освети погинулог брата, убије тог спахију па се одметну у хајдуке, те окупи око себе знатну хајдучку чету, с којом је дочекао г. 1804 општи народни устанак под Карађорђем, с којим је био добро познат. За све вријеме првога устанка Станоје је јуначки војевао и свуда се одликовао, не тражећи старјешинства ни војводства. Послије несрећне г. 1813. Главаш се предаде Турцима и Куршид-паша постави га керсердаром: да гони хајдуке и да чува цариградски друм од разбојника. Зато је Станоје и даље носио своје оружје. Послије Хаџи-Продановог великодушног покушаја, Скопљак-паша разљути се на Станоја, што није ухватио Хаџи-Продана, те пошље своје заптије у Паланку, да му Станоја жива доведу, или његову главу да донесу. Турци дођу у Паланку и кажу муселиму Скопљакову заповијест. Муселим дозове Главаша и пред Скопљаковим заптијама запште му њекакве мале пушке, које је Станоје у боју био од некога отео. Станоје одговори, да требају њему и његовим пандурима па оде у село Баничину на неку свадбу. Муселим рече заптијама: Ето вам Главаша, ја му не смијем ништа нити могу. Онда заптије узму муселимова буљубашу Колебана и оду за Станојем. Међутим Станоју дође побратим Ђорђиц из села Вишевца, те му каже, да ће доћи Турци да га убију. Кад то чу Станоје, остави свадбу, али не пође у шуму него на своју колибу. Њеки Радојко Топлица, из села Ракинца, наведе Турке на Станојеву колибу. Њих је било око 40 пушака. Главаш се из своје колибе бранио и седам Турака оборио. Турци наложе ватру и стадоше бацити угарке на колибу, да је запале. Приморан ватром Главаш изађе из колибе, и нагне к шуми. Ту га једно зрно рани. Рањен Главаш саспе ватру у Турчина најближега, који се стропошта издишући. Али и Станоја снага изда, и у једној се бари оклизне и падне. Турци притрче, одсијеку му главу и однесу у Београд, гдје пред пашиним двором на шиљак набију. Тада се наодио у Београду, као талац да се Срби не би побунили, рудничкиј војвода, доцније Кнез Милош Обреновић. Један од пашиних каваза показа му главу Станојеву и рече: сад је на твоју ред. А Милош њему: „Вала сам ја моју давно бацио у торбу, а ово је туђа што је носим на раменима". Нека жена из Главашеве својте оде у Београд и некако украде главу Станојеву, а њеки причају, да су је његови рођаци откупили, давши за њу онолико талијера, колико је била тешка глава, коју сарапише код Станојева тијела. Све ове потанкости о смрти овога славнога јунака из устанка за ослобођење Шумадије приповиједа Милићевић у свом Поменику. Гробље, гдје је био Главаш сарањен, добило је његово име, а његова сестра Стана поставила му је на гроб плочу и крст, али без икаква записа. Послије 87 година, захвално потомство сјетило се, да му пристојан гроб сагради и на њему споменик подигне поред цркве у Баничини. У тај гроб су пренесене свечано кости Главашеве прошле недјеље. Тако ће Главашев гроб за вјечита времена надахњивати потомство његово, и остале Србе, који га буду походити, на великодушна дјела за слободу српску. Слава Станоју Главашу!

(**Нове књиге.**) Примили смо сљедеће нове књиге:

Косово — Епопеја о боју на Косовом пољу. Написао Никола Ђорић I књига. Београд, Нова електрична штампарија Петра Јоцковића, Краља Милана ул. бр. 12, 1902. Цијена књижарска 3,50 дин., за претплатнике 3 динара (или круна).

Преписујемо садржину пјесама, што су у овој књизи:

Прва пјесма: Мурат с великом војском и многим савезницима упада у Србију и осваја град Качаник, гдје разби Лазаревог војводу Станисава Злослуту. Овога кћи Прехвала падне у ропство. Рањен Злослута сријета се послије пропасти с јунакињом Војсавом којој прича своју несрећу и пад Качаника. Војсава га тјеши и зариче се, да му ослободи кћер ропства.

Друга пјесма: Мурат се утабори на Косову. Пастирка јадна пада у турско ропство. Омер, јеничарски ага, наилази на Ситници на Војсаву. Безуспјешно напада на њу и њену чету, јер му она начини штете и умакне. Настаје ноћ. Под Муратовим шатором држе Турци вијеће. Калил Ђендерија, мухур сахибија прориче будућност и описује српске јунаке и опасно ратовање с њима. Описује коња и оружје Милошево и прориче Мурату смрт на бојном пољу. У исто вријеме Прехвала робује под шатором Арслана кана. Судбина њене другарице Добриле баца је у очајање.

Трећа пјесма: Војска се српска сабире под Крушевцем. Ту су поред осталих Владета Вуковић и Лауш, Љутовид од Љубљање. Њега прати вила Светлана од Постојне. Мусић Стеван оклијева. Његова љуба Драгојла одвраћа га сваким могућим начином од пута, па кад ништа не помогне, она преобучена и сама пође на Косово. У томе и Марко Краљевић, срдит на судбу и очево проклетство, диже се Усуду, да пита њега, што му је таква судбина? Научен вилом савлада халу Потајницу, која чува врата Усудова царства. Скаска о цину Јакомиру.

Четврта пјесма: Лазар дочекује нарочито лијепо Љутовида, с којим је закључио савез противу Турака и Угра. Оливерина љубав. Турско посланство иште подложност од Лазара и Оливеру за Бајазита. Вођа посланства је сам Бајазит, и откривши то скоче Лазареви витезови, да га сможде. Милош долази с пута и одбрани Бајазита. Милош је у бојној опреми и са појасом турског војводе Алкана на бедрима. Бајазит велича Милоша, правда себе и сабор се разиђе на миру.

Пета пјесма: Чернуга Стеван задржа се под Сврљигом и не миче напријед. Њега је очарала на Љубаводи вјештица Баба Треса, некадања вила, и тиме довела цијелу војску у расуло. Лазар шаље Обилића, да поврати ред и доведе војску у Крушевац. Милош порани на пут и на Озрену му се јави вила посестрима његова, па га научи шта да чини, те и сам да не страда од опаке вјештице. Даље на путу убије Милош мутавџију Ћелу и сатре његову разбојничку дружину. Дошавши Љубаводи ослободи Чернугу и дванајест очараних војвода и поведе војску Крушевцу. Љутита вјештица Баба Треса пријети му осветом својом на самом Косову и оде у Турке.

Шеста пјесма: Зелфида, невјеста јунака Алкана, полази из Азије на Косово, да отме од Обилића очарани појас, који Милош скиде с Алкана, кад га на Плочнику погуби. Војсава и по други пут наиђе Омера и пороби му дружину. Марко међутим продире у царство Усудово, прође ходник смрти, преброди воду заборава Трусовицу, види пакао и ливаду срећних, док се најпослије устави код Цина Будимира, који му покаже даљи пут до Усуда.

Седма пјесма: Милоша свечано дочекују у Крушевцу. Јуначке игре. Алка, бацање камена и топуза, рвање, стријељање, трк и скок, кошија и двобој, који подијеле дванајест пари јунака. Милош се бори с Вуком због раније свађе њихових жена и побједи га. Двобој Косанчића с непознатим јунаком. Војсава добија на дар Алканов појас.

Осма пјесма: Светитељ Илија куша Лазара, коме ће се приволјети царству. Царица моли Цара, да јој остави у Крушевцу једнога брата, а за тим посматра са доксата двора војску, која онуд пролази спремна за Косово.

Девета пјесма: Полазак. Царица узалуд уставља браћу. Цар наређује Голубану да остане у Крушевцу, али мало послије оде и он на Косово. Косанчић полази да уходи Турке и да ослободи Прехвалу ропства. Војсава и сама то чини. У вече на гозби код цара гуслар Славонј прославља побједу на Плочнику и прича, како је Милош ослободио вилу од насртљива змаја. Прехвала међутим злостављана и мучена робује и њен господар наређује да је изведу на тржиште робља.

Десета пјесма: Мати вјетрова Кошава омета српску војску на њеном путу. У вече тога дана долази у војску Срђа Злопоглеђа. Међутим Марко је већ био код Усуда, познао тамо суштину судбине, видио прошлост, садашњост и будућност и познао зашто мора српско царство да падне. На растанку ипак му дозволи Усудићи на Косово, али у туђем лику. Цин Дукљанин.

Једанајеста пјесма: Бајазит излази Војсави на мегдан. Кад би побјеђен, његово друштво учини превару и навали на Војсаву, да је зароби, но њу другарице спасу. Омер ипак зароби Војсаву са цијеним „грознице". Линија, која би дијелила поље Зету од Луга била би она, коју бисмо повукли од скеле Подхум па на брод Уријелу, одатле на Збељ, Кацу, Шипницом и Станића Потоком на Мрку, одатле на изворе Гостиљске па на Плавницу; с Плавнице на Гурезу код Курила а с ње на Морачу под Жабљак код Чаковице. Ова линија дуга би била не мање од 4 сахата пута, а од ове до сталног корита језерског има не мање од 2 сахата пута. Есенција Луга, то је Говеђи Брод, који се шири између овијех граница: од с. Дубоки Поток, који није ништа друго, до један рукав лушке ријеке Мрке, од са. Лекачуле, од з. Балак Пазар, од ј. Жарић, од ј. Бихарац и Кукавица, од ји. Кујов Бријег а од и. Дрековац. У Говеђем Броду броје се до близу 2.000 рала апратне земље и нема једног парчета земље у цијелом Говеђем Броду, који не ваљао за обдјеловање; али има два елементарна узрока, и то од назад 2—3 десетине године, који губе вриједност и цијену Говеђем Броду, те не може стајати на првој пољопривредној висини, а то су: *редовна плима*, која га некијех година остави тако доцкан, да се са свим мали дио може обрадити, и *црв* или „гусјеница", која среда година опусти читава поља усјева или у клијању или у прашењу. Говеђи Брод прије се звао „сиротињска мајка," али данас је тај епитет изгубио, из узрока, којег смо мало час споменули. На којој је пољопривредној висини стојао Говеђи Брод показаће и овај народни израз: „Говеђи Брод је сиротињска мајка, у њему свако, ко се

ЛИСТАК.

ЗЕТСКА РАВНИЦА,

ЊЕН ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ.

(Свршетак.)

V-то **Хотско-грудско или Везирово Поље** — које се протеже од р. Цијевне у Сјевер, до Ливада у Југ, до хотскијех и грудскијех гора у Исток, а до старог пута р. Уријеле у Запад, захватајући земљиште до $1^1/_4$ сјеверном ширином и 1 сахат источном дужином. Овај дио Зетске равнице назива се само Везирово или Везирово поље, што је то био посиједа скадарскијех везирова из куће Бушатлића, све до погибије пропасти Мустај пашине, погоњег скадарског везира из куће Бушатлића, чији посиједа присвоје дотична арбанашка племена: Хоти и Груда, на што и Хоти и Груда данас дају десетак Ћесмом синовима Мустај-пашиним, који живе у Цариграду. У Грудском пољу су *Тузи*, мала варошица, са сједиштем кајмакана, кадије, мерџлива, грудског буљукбаше; ту постоји и једна поштанско-телеграфска штација, која има везе за Скадар, а само телеграфска за Подгорицу, и каверма, „кишла", са једнијем баталеоном низама. Тузи постоје од Рђанице за један сахат пута право у Југ. Од Тузи за $^1/_4$ сахата у Сјеверозапад диже се гора *Шипчаник*, на којој је 1879 г. Афис-паша, напустивши Подгорицу, подигао град — тврђаву гдје од тада и данас стоји турска посада. Са доласком Афис-пашиним и Тузи добијају облик варошице, који су до тада били село. У западном подножју шипчаничке горе пружа се село истог имена, које су Груди по одласку Мустај-пашину из Скадра населили заузевши половину Везировог Поља. У Сјевероисток од Шипчаника, не далеко од моста на Ржаници диже се као оаза главица *Рогаме* са неколико грудскијех кућа. Уру пута јужно од Шипчаника у источном подножју Врањскијех главица пружа се у правцу истијех село *Врањ*, које може послужити као маргин између хатара: зетског, грудског и хотског, и по својем доминирајућем положају може се убројити у грудску насеобину, премда је зетско село, у коме се укрштавају оба етнографска елемента: српски и грудски, односно арбанашки; $^1/_4$ источно од Врања находи се сеоце *Ново село*, принадлежност хотског хатара; још мало источно од Новог села су *Сукуруле*, хотски катуни, источније од Сукурула је *Котрубудан*, грудска насеобина, а хотски хатар. Ново село, Сукурула и Котрубудан леже једно с једне, друго с друге стране пута, који води на скелу Подхум, гдје су до 1832 г. били врањски катуни.

Приповиједа се, да од Хума до Жабљака било је све село уза село, чије су куће тако збијене биле, „да је могла мачка ићи с једне на другу." У прилог наведене тврдње ми ћемо навести неколика мјеста, која би дошла у том правцу — од Хума на Жабљак и која са разним ископинама, која се и данас у њима откривају, као и мијазматичким остатцима, који преставља-слике: јелена, слона, стријеле са луком и тетивом и др. свједоче, да је на њима некад било живежи, а то су: *Подхум* или стари Врањ, одакле су, по традицији данашњи Морачани: *Сукурула* гдје су данас хотске стаје, подигнуте на камењу, који се ту нашао, међу којима се може наћи и по који писменима ишаран, али је радознал-цу недоступан; *Бишћуљке*, у хотском пољу на дотицај Ливада, за $^1/_2$ сахата јужно од данашњег Новог села, гдје је, каже се, била црква, на чијем мјесту постоји данас рпа камења и комада од тигле, као хумчић; *Бошњак*, на $^1/_2$ сахата јужно од данашњег Врања за који га везује „Бошњачки пут"; *Мљаце*, југоисточно од данашњег Матагужа, који датира од 1832 г. на ову страну, гдје је, како се говори, био стари Матагуж са црквом; *Мљинак*, у Говеђем Броду, гдје су до скора Голубовчани имали своје катуне; *Мала Мрка*, гдје је ту скоро један Голубовчанин нашао и откопао колико 1 □ м. салица, за које је казао г. П. Ровински, да је било купатало; *Јахагинице*, јужно од Доњег Гостиља, гдје је био сиљар манастира на Врањини са станом калуђера; *Карабеже* и *Плавница*, са чијијех кућа сазидан је данашњи магазин соли на Плавници, и *Колађеница*, гдје су данас катуни лајковачки;

и VI то **Луг** — Луг се зове онај подводни дио Зетске равнице, који редовно сваке зиме хватаплима, и као такав чин и да већи дио лужке земље остаје необрађен, а поред тога да још и ендемечну клицу болести, која се редовно у своје вријеме — а то је мјесец Јули и Август — појављује под

лом дружином. али јој одма враћа слободу. Кад му Бајазит због тога пошље гајтан, он се врати натраг Војсави и преда јој се да с њом војује на Турке. Дотле Драгојла омета и даље Мусића на путу и нуди му се за штитоношу.

Дванајеста пјесма: Косанчић уходи турску војску и забринут цијени њену величину, Муратове савезнике и необичне јунаке. Тако нађе и на трг робља, гдје нађе своју вјереницу Прехвалу и у журби, да њој буде у помоћи изда се сам Турцима као ухода, који га заробљена поведу Мурату. Узбуна против њега и Лазаревих посланика. Бајазит избавља Србе од сјече. Дотле Војсава отме Прехвалу са трга и побјегне са њом. Јунакиња Зелфида то спази и натури се да отме роба.

Исписали смо сву садржину ове књиге, да се види, како је заснована ова епопеја, од које је пред нама тек прва књига. „По њој може — вели пјесник у свом поговору — свако судити, шта сам све у цијело дјело обухватио, и колико ће времена и труда требати да се оно доврши. Ја с моје стране радо признајем, да нијесам имао ни толико куражи рескирати ни толико стрпљења чекати на свршетак цијелога дјела, па све дати на јавност од један пут. За посао, који мора трајати још годинама и који мора стати писца и труда и дангубе, заисто би мало чудно било радити га *онако на добру срећу*. Објављивањем једнога дјела његовог, то ће се избјећи, разложан суд о њему чуће се, и писац, кадар да чује и цијени и добру као и неугодну о своме дјелу, држи да ће и из једног и из другог поцрпсти само окрјепљења за даљи рад.“ Ово пјесник одговара на чуђење њеких, кад су у позиву на претплату читали, да пјесник објављује само прву књигу, цијепајући тако своје дјело, ма да је на њему двадесет година радио. Заисто смо се и ми чудили, држећи да је дјело већ довршено, и то цијепање смо приписивали само намјери, да се лакше дјело изда и по Српству рашири. Али сада, кад је ова прва књига пред нама, то чуђење престаје, јер ово није обична каква радња, него дјело, које је вапила српска књижевност, и које ће задовољити, усхитити цио српски народ, и за то ми и хитамо, да наше читаоце што прије обрадујемо.

Наведене ријечи поговора већ откривају, каквом савјесношћу и љубављу пјесник улаже свој труд и вријеме у ово дјело. Он није имао *куражи рискирати* да причека па да цијело дјело одједном објелодани! Него је хтио, да чује и добру као и неугодну ријеч о своме дјелу, па да се тим користи, и да не ради на њему *онако на добру срећу!* Ово је управо побожност према светоме дјелу, које га се пјесник латио, а то је био први услов успјеха народне епопеје као што је косовска — успјеха, који се већ види у овој првој његовој књизи и који честитамо нашем пјеснику.

Ни вријеме ни простор листа не допушта нам да се упуштамо у доказивању тога успјеха. Толико можемо рећи, да је ова наша епопеја заснована и изведена по свима захтјевима пјесничке умјетности. Навешћемо само један примјер детаљног извађања, који баш одговара овим данима тројичинске недјеље. Да освети Милошеву побједу на Плочнику, Мурат упада у Србију.

Беше то баш о дану празника Тројице свете:
Безбрижан народ и срећан уживаше плодове мира
Свак од властеле па до себра и худа пастира.
Милош јуначки и мудро сатре и рабби недавно
Турску на Плочнику војску, крваво, гровно и славно.
И благостања и добра сад у изобиљу свака
Народ са свију страна благосиља свога јунака.
Седи, домобрижни старци литију обнели свету,
Обишли њиве и поља да записе побожне мету;
Обишли дубраве неме и ливаде травне и цветне,
Хладне животворне воде, где Русалке станују сретне
Чувајући поље и усев од града, од ватре и хала,
Вредни да ратар има хасне од труда и мала
Њихов је празник и њима све то веселе у част је.
Њима се с надом и молбом обраћат народу сласт је.
Њих лепе кћери још лепше чаробне матере ладе
Прославља весела момчад, декле и невесте младе.
Јер док је Божји слуга са крстима часним у руци
Свевишњем одао хвалу и побожних песама звуци
Јекнули пољем и гајем свечано складно и јасно,
И докле народ Небу и Господу вапије гласно,
И клечећ цару и круни његовој спаса моли,
Да супостату сваком и свакоме врагу одоли,
И докле знаке крста бацивши на себе сваки,
За софру седоше старци: — младеж и момци лаки,
Девојке дивне и лепе и невесте гиздаве, миле,
Којима груди ципте од снаге, једрине и силе,
Сиђоше витим колом гонећи се испод града,
Празник да празнују који љуботворна нареди Лада.

Па слиједи живи опис народних игара и веселља младости, и док на један пут кроз пјесму и кикот небрижљива скупа зачу се халакање гласно и топот копита и лупа.

Док прсну све ко јато голуба белих низ поље,
Када их кобац повија да их черупа и коље.

Из овога примјера се може видјети како је пјесник био срећан и у избору стиха, који тако дивно одговара епопеји. Он с разлогом у свом поговору вели: „Што се тиче самих нагласака, они су највећа невоља за српски стих, јер мање више стихове хоће да чита свак на свој провинцијални начин“. И за то ће многима можда изгледати по гдје који стихови Ђорићеви неправилан, али ту нема кривице ни с једне ни с друге стране све док се не признаде и утврди правилно наглашавање ријечи у нашем језику. Наши учени и вољни на рад млади људи претпостављају већином блистати с поцрпљеним знањем по туђим књижевностима, али се мало одају проучавању и обради своје сопствене њиве, а она је тако разно врсна баш у погледу нагласка, услед разноврсне историјске судбине и географских положаја дјелова тако и политички раздробљеног српског народа, да се ту отвара широко поље благодарном труду раденим силама. На жалост, Вук се не престаје славити са његовим помоћником Даничићем, али се не слиједи њиховим стопама. Чак се не примјењују ни резултати њиховог труда. Они су утврдили да је јужно, херцеговачко нарјечје наше тосканско, па имамо примјера, да га по гдје који писац с наших страна чак напушта. Док не станемо осјећати да је, што је зло и добро у раздробљеном Српству, наше — ми нећемо никад доћ до јединства у усавршавању нашег књижевног језика, јединство којег нам је народ сачувао од Лике до Васојевића, од мора до Дучава, како није ниједан народ могао на толиком простору, у чему и гледамо најаче јамство наше будућности.

Схваћајући како треба свој позив, пјесник косовске епопеје, у погледу на растурено комаће српскога народа, на радост нашу а на корист опште српске ствари, повратио се на гледиште Доситија и Соларића, на ком су чврсто стали сви наши писци прве половине прошлога вијека, а које су с малом изнимком напустили не само наши пјесници него и уопште писци, да новинаре и не спомињемо, особито послѣдње четврти деветнајестог вијека. *Г. Ђорићу је пред очима сваки кутић српске земље, и он истом љубави даје свакоме своје.* То је сасвим природно, али на жалост, то је врлина која одликује г. Ђорића од свих готово наших савремених писаца из Подунавља.

Уопште узевши, његово је дјело велика добит за српску књижевност. Али стрепимо, кад промислимо на судбину сличнога дјела владике Никанора Грујића. Он је издао прву књигу свога епоса Свети Сава, и ма да таквога покушаја српска књижевност није видјела до овога г. Ђорића, ипак се српска критика тако јадно и никако одазвала, да се онај лијепи дар на томе и зауставио. Надајмо се да ће данашњи наши критичари боље проучити наше књижевне прилике, које се не смију одвајати од осталих прилика нашега народа, па да ће бити виши синтетичари неголи аналитичари при суђењу Ђорићева дјела, које је тако сјајна и радосна појава на пољу наше књижевности почетком двадесетог вијека.

Издање је дјела у сваком погледу изврсно, а цијена умјерена. Наруџбине треба слати самоме пјеснику у Неготин.

Пјесме Авда Хасанбегова Карабеговића. У Биограду електрична штампарија П. Ђурчића (Бранкова улица бр. 3) 1902. Цијена 1 динар.

Наш симпатични млади приповиједач Светозар Ћоровић извршио је лијепу дужност и пријатељску и патриотску, пруживши нам ову збирку пјесама, коју му је повјерио Авдо Карабеговић Хасанбегов на свом умрлом часу, у 22 ој години, молећи га у писму: „Само те молим, брате, јави ми чим их примиш, да видим својим очима, да су дошле у твоје руке“. Кад је примио пјесме, Ћоровић пише: „Изненађен оваким писмом, сједох и одмах му одговорих На жалост, тог одговора он добио није. Био је већ мртав“.

Међу нашом омладином у Босни и Херцеговини опазио се у најновије доба лијепи покрет на пољу српскога пјесништва. У тој одушевљеној фаланги младих умних бораца Авдо је заузимао одлично мјесто. Оставши сироче најстарије на очинском огњишту, његова туга за мајком и његова љубав према млађој сестри и брату неодољиво те дира. Његова љубав према својој несуђеници сасвим је природна као и његова љубав према његовој јадној отаџбини. Отуда онај песимизам сасвим оправдани у свим његовим пјесмама, из доба када други тек почињу покушавати на јавност своје пјесме износити. Ипак је млађани пјесник постигао своју циљеј. Његово срце тако рањено за мајком, тако пуно љубави према сестри и брату, тако вјерно и ватрено према својој несуђеници, још има снаге да понајаче бије за отаџбином; и те своје свете осјећаје он је у завјештај оставио млађем нараштају, у ком они морају неминовно наћи одзива и добрим плодом уродити, јер калико је Авдо Хасанбегов свјестан своје српске народности, толико је одан и Пророковој вјери својих ђедова; и он буди стари дух ратнички славних отаца, који сад дријемље, те гњевно кличе:

Ти пушташ скота да ти кућу копа,
По перивоју да ти врана краче;
Ти ниси својих достојан онаца,
Ти свему крив си, гњили отпадниче!

Па би разбраћену браћу, која су „гроб слободи српској ископали“, да „стопи у загрљај дуги“, и тада —

Божија би прокопала суза,
Света суза вјечна благослова;
Дјецо мила, прештено вам било!

Ове пјесме топло препоручујемо српској омладини.

Напад и обрана тврђава и утврђених логора од инжињерског мајора Марија на Боргати-а. Превео са италијанског артиљер капетан I кл. Васа Божидаровић, командир. 2-ге чете II батаљона градског артиљериског пука. Биоград, штампарија Аце М. Станојевића, мађедонска улица бр. 40, 1902. Цијена 3 динара.

Обраћамо пажњу наших официра на ову изврсну студију дугогодишњег професора фортификације у Артиљеријско Инжињерској Апликационој Школи у Торину, која је извађена из његовог признатог дјела „Стална и привремена фортификација“.

Живот и догађаји Давида Коперфилда млађега Написао Чарс Зикенс, превео с инглеског Драгомир М. Јанковић. Књига друга. Биоград, државна штампарија, 1902.

Ово је 17 свеска Забавника Српске Књижевне Задруге.

Nel Montenegro Sud-orientale. A Baldaći. Roma presso la Società Geografica Italiana, Via del Plebiscito 102, (Estratto dal Bolletino della Società Geografica Italiana, fasc. II e III, 1902.) 1902.

Наш стари пријатељ, и ако још млад, доктор А. Балдаћи пропутовао је у научној сврси у накрст нашу приморску нахију, и као члан Географског Италијанског Друштва поднио му је извјештај о том свом проучавању, који је тако интересантан као путопис, да би заслуживао да га на српски преведемо к упознавању оног нашег краја мало познатог. Факт је од свих путописа што има српска књижевност најмање је из српских земаља

Г. 1898 учени Италијанац из Бара, гдје је уживао гостопримство арцибискупа Милиновића, од 4 до 23 јуна чинио је ескурсије на све стране између мора и Скадарског Језера и по блиској Црмници, и тако их је спојио са својим ескурсијама, годину прије учињеним по сусједној чешкој Арбанији

Г. Балдаћи је познат као ботаничар, али се он бавио са геологијом, географијом и етнографијом у својим путописима, које тако знаде зачинити својим разноврсним опажањем, и загријати својима симпатијама према земљи и народу, куда путује, да се у сласт читају. Али овога пута непријатно нас је изненадило његово схваћање имена српскога. У становништву нашега приморја, као што је познато, има православних, католика и мухамеданаца, а по народности Срба, Турака и Арбанаса. Срба има од све три вјере, а Арбанаса од католичке и мухамеданске. А г. Балдаћи употребљава име српско мјесто православног, а словенско мјесто српског, ма да одавна проучава наше стране и општи са нашом интелигенцијом најинтимније. То нам је жао, и ради би да г. Валдаћи боље уочи етнографске прилике наших страна, као члан Италијанског Географског Друштва у Риму, гдје се његово мњење без сумње уважава као познаваоца наших страна и прилика у њима. У толико јаче нас је то немило дирнуло, у колико смо мислили, да је г Балдаћи схватио, с које се стране на силу хоће да се сведе српско име на православно, противу чега је отворио борбу још наш неумрли пјесник Владика Раде, и данас се боре најотвореније два српска листа, један у Задру а други у Дубровнику. Српски народ је подијељен на три вјероисповиједи: православну, мухамеданску и католичку; — још од дубровачког пјесника Меда Пуција има одушевљених бораца Католика, а у новије вријеме и Мухамеданаца, за српску мисо. Само су незнање и несвјест могли идентифицирати српско име са православним, што су непријатељи Српства радо прихватили као најопасније оружје против њега.

Још ћемо напоменути, да је Папа Александар II чак у XI вијеку зетског владаоца Михаљу Војиславића називао Rex Serblorum, као што је својом булом г. 1067 установио у Бару примицијалну столицу totius regni Serbliae, коју је као такву признао и ватикански сабор г. 1870, што најбоље свједочи, да српско име не искључује католичку вјеру

Ми смо увјерени да ће наш пријатељ примити ову нашу примједбу на његов најновији научни извјештај с наших страна, као доказ искрености наших хвала и признања за све што је о њима до сада писао. **Т.**

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 7 јуна.

(**Мили гости**). Ноћу касно између сриједе и четвртка дошли су на Цетиње 23 ђака старијих разреда из Казанске гимназије, предвођени г. проф. Гарговим. На Његуше су им изашли у сусрет г. г. професори Л. Поповић и Л. Перовић, а овдје су их дочекали у великој локанди остали професори наших средњих школа. У четвртак су прегледали мјесне знаменитости и учинили њеке посјете. На Орловом Кршу, покрај споменика Владике Данила, дочекали су их ђаци наших средњих школа, гдје је један од њих руску браћу поздравио топлом ријечи. Послије подна су отпутовали пут Подгорице, гдје су били, како чујемо одушевљено дочекани. Синоћ су стигли на конак у Острог, одакле ће у Никшић, па натраг преко Плавнице, Скадарског Језера на Ријеку па на Цетиње. Ми се радујемо овој посјети овога огњишта слободе и независности свега Српства и свега Балкана све до освитка XIX вијека, које је био уочио још Петар Велики и прве везе братимске на Балкану засновао са Црном Гором. Нека би млади Руси то добро схватили, како би могли, пошто обиђу остале балканске државе, које су се подигле помоћу Русије током XIX, приповиједати своме нараштају о овом никад и ничим не савладаном бедему Словенства и Православља на Балкану.

(**Из Острога**.) Чујемо да је и ове године, у пркос ружном времену, које влада овога љета, било мноштво побожних поклоника особито из Босне и Херцеговине. Било их је и чак из Брчке — осам конака путовања. Нијесу изостала ни наша браћа мухамеданске вјере обојега пола. Из саме Босне и Херцеговине набројила се и која стотина више од хиљаде. И као увијек у том највећем скупу свесрпском владала је братска љубав, ничим непомућена, као у једном угледном домаћем кругу. Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан и г. војвода Пламенац синоћ су се повратили из Острога.

(**Из управе вароши Цетиња**). Ове недјеље било је странаца на Цетињу 139; и то: из Аустрије 65; из Италије 10; из Инглеске 1; из Њемачке 3; из Русије 24; из Турске 33; из Француске 3.

(**Вријеме**.) Ове тројичинске недјеље, у овом планинском предјелу, оно мало топлих дана спасовске недјеље, опет је прекинуло мутно кишљиво и студено вријеме. Кукурузи не напредују, и ако овако потраје неће бити добро Али су овима жита, Богу хвала, свуда добро. По низинама и кукурузи се већ праше. Лова до сада, како чујемо, добро иде.

— Пишу нам с **Вира**:

Учитељско Удружење Црничке нахије држало је своју пету редовну сједницу у Крњице 25 маја, ђе је најприје држало парастос покојном учитељу Милу Перазићу, ком су били присутни и ђаци школе крњичке. — Послѣ се пошло у школу ђе је отворена сједница на ком је прочитан реферат г. Марка Вујачића на предавање Мирапа Улићевића, и дат Улићевићу, да га уреди за штампу. За овим је држао предавање из историје за трећи разред о Владици Раду (Петру II), г. Саво Весковић, којег је удружење на скупу реферисало и према реферату остављено, да га уреди за штампу. Даље је читао „казне у основној школи,“ г. Марко Лековић, којему је стављено у дужност, да га с неким доставкама удеси за штампу. Иза овога је продужио читање: „сметње школском напретку“, г. А. Јовановић, које је овим и довршено, само, да га преради за штампу. Предавање г. Улићевића и Весковића наређено је, да се спроведе г. Марку Вукосановићу, који ће их спровести Главном Надзорништву на преглед и за штампу, а тако и рад Јовановића и Лековића. Главну скупштину одредиће послѣ према приликама, а разуміје се, према свом правилнику, на којој треба сваки члан, да изнесе што му је у дужности.

Удружење је у Крњице лијепо предусретнуто, особито од мјесног над. г. барјактара Јока М. Лукића и младог свештеника Пера Пекића, учитеља Весковића и других. Г. Крсто П. Пекић писар капетаније Шестанске писмено је честитао Удру-

---

само дотакне њега, нађе себи хљеба; колико је чувен Говеђи Брод записан је златним словима у царској капији у Цариграду.“ Коликогод је луга сав десетак с њега дат је спахијама као у лену, а са Говеђег Брода десетак носи „мирија“ тј. држава, којој је могло припасти по неколико десетина хиљада багаша (турски багаш прима 11 ока жита.) Говеђи Брод са осталијем лугом је и планина за испашу, за лов за гориво и т. д У лугу зетском имају удијела и „прекоблаћани“ као: Сеоца, Крњице, Шестани, Мурићи, који обалама Језера имају своје љетње катуне, гдје са стоком проведу љетње мјесеце. Па и цијела Бузуја и Крајина до Скадра имају посла са зетскијем лугом. Од свију удионичара у Лугу, као и у Говеђем Броду имају привредно првијенство са свакојег гледишта Врањани, јер је Врањ потрефио на најљепшем положају за то Врањ и носи онај застарали епитет: „Мали Мисир“ и као такав даје нам изглед најљепшег села у Зети са свог романтичног положаја и живописне му околине. Врањ је стицај географскијех, етнографскијех, фоклорографскијех, лексикографскијех и др. прилика са чега он добија поред господарствене још и историјску превагу.

У Врању, о Ускрсним празницима 1902 г.

П. Мајић.

жењу предузеће на просвјетном раду, на чему му благодаримо. Свуда се Удружење врло лијепо прима, што побуђује млада српа на бољи рад. *Примичанин.*

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Муволино). Од г. 1899 у Италији је поникла читава литература о Муволину, а листови су непрестано доносили читаве ступце о њему. Постаде легендарна особа, која је занимала свакога а симпатије изазивала код већине. Како и неће? Младић од 20 година, осуђен на 21 годину робије, утекао из тамнице, па се свети онима, који су допринијели тако тешкој његовој оптужби и осуди, пупајући на њих, и убивши седмиљу, а на седмиљу покушавши убиство, и покушавши динамитом лагумати кућу свога главног непријатеља Цоколина, све током године 1899 и 1900, пажен и подржаван људма и природом родне му Калабрије, а да му власти са свим својим апаратом и читавом војском карабинијера не могу нахудити! О њему су се приповиједале најромантичније љубави и витештва, никад ништа одвратно, напротив милосрђе према случајно невиним жртвама; к њему су одили новинари, који су доносили своје разговоре с њим, па и његове пјесме штампали, јер је писмен и пјесник; и чудо његове безбједности приписивало се заштити Матере Божје. И шумовита и брдовита Калабрија није га издала, но када ју је напустио, намјером, да се превезе преко Јадранског мора на сјеверну му обалу, па отолен да умакне пут Америке, један дан је био ухваћен у Романији, али не као Муволино, него као нека сумњива личност, која се крије, и тек кашње је било констатирано да је ухваћен тај легендарни бандит. Ми о њеау нијесмо ништа доносили, јер да смо почели, требало је пратити све догађаје и приче из његовог хајдуковања, које шћаше изазивати интересирање наших читаоца, јер у томе има доста сличности у негдашњем нашем хајдуковању; а простор листа није нам то допуштавао. И дође дан суђења му пред поротом у Луки, далеком граду у питомој Тоскани. Сва пажња италијанског народа сбраћена је тамо. Бране га први адвокати, на броју шест, из родне му Калабрије, који дошавши у сукоб са судом, напуштају с протестом обрану. Настављено је суђење са браниоцима, судом постављеним. За вријеме суђења свака пошта доноси му хрпу писама и дописница од свакуда, да га храбре. Особито је заносио женски свијет. Листови су доносили, да је било дјевојака, које су за њим поматалe. И учењацима он даје посла. Антрополови обране и од оптужбе испитују га. Развија се научна полемика. Они од обране доказују, да је епилептичар по насљедству, да није одговоран за почињена злочинства. И са социалошког гледишта брани га Али је интересантна његова обрана. Од како је ухваћен, он се вазда уздао у Краља и у Краљицу, да ће они признати његову невиност, само да му допусте, да до њих дође. Он није, није као починена злочинства, што више сву је одговорност на себе примао, бранећи два своја пријатеља, који су с њим била оптужена, да они нијесу били присутни; али је убијао да се свети неваљалцима, који су га невина оптужили, па и задавали. При закључку расправе обратио се поротницима овако: „Моја злочинства ужасавају вас, и ви се бојите узети на себе одговорност, да ме ослободите... осудите ме, али ја који вјерујем у Бога, нијесам криво клетник, заклињући се, да сам невин, као што су невини и моји другови. Ја сам био вазда сам, кад сам дјеловао, сам и када сам покушао убити Фава". Говорио је натрено, доказујући своју невиност при првој осуди, и тврдећи, да није никад сматрао да зло чини, убијајући своје злотворе. „Народ, који је над свима, вазда је одобравао моје дјеловање. А ви моју правицу зовете неправицом!" Пресједник му говори, кад ће свршити. Он се тужи, да су му одузете биљешке, које је био приправио. „Суд дакле хита као карабинијери?" Па је овако завршио: „Господо поротници, кад је Христос био невино осуђен, сви су се кашње кајали, и сами власници. Пазите дакле: кад умрем, биће ви жао. Па не би ли боље било, да се то осјећање ваше прије појави? Уз то, понављам ви ријечи мога званичног браниоца: Боље је осудити сто криваца него ли осудити једног невиног!" И питања постављена, поротници су (7 против 5) скоро сва главнија потврдили, јер је и сам Музолино дотична факта признао, и био је осуђен на доживотну робију, а његова два пријатеља су ослобођени. Музолино има само једну млађу од њега сестру, која је била дошла из далеке Калабрије, да се види с братом, праћена с ујаком. Њезина појава изазвала је такођер опће симпатије. Музолино послије објављене осуде остао је миран, уздајући се вазда у помиловање Краљево. Уз то је уложио уток на касациони суд. Са ослобођеним друговима пољубио се рекавши им: ја сам вас обранио. Једном адвокату препоручио је, да му одома сестри Иполити пише, да је он миран и да се њезиних савјета држао. Чудна смјеса племенитих и крвожедних осјећаја освете!

Телеграми Бечког „Кор. Бира".

ПЕТРОГРАД, 2 јуна. — Цар и Царица примили су јучер у Петерхофу бугарског Књаза у опроштајној аудијенцији. Књаз је учествовао на обједу са Величанствима. Цар је наименовао Књаза шефом 54-те регименте пјешачке.

ВАРШАВА, 2 јуна. — Пуковник Грим осуђен је за велеиадају на 12 година робије са губитком свих права.

АТИНА, 3 јуна. — Објављена је вјеридба Краљевића Николе са Великом Књагињом Јеленом Владимировном.

ПЕТРОГРАД, 3 јуна. — Књаз бугарски отпутовао је у Москву.

ПАРИЗ, 4 јуна — Министар — пресједник бугарски Данев са бившим руским министром финансија Вишњеградским стигао је из Петрограда.

БЕЧ, 5 јуна — Рајхрат се распустио на ферије.

ЦАРИГРАД 5 јуна. — Изашла је ирада која одобрава одлуку министарства односно унификације државног дуга на основу пројекта Рувијерова, са њеким ресервама. Патријаршија је одлучила, да се Фирмилијан посвети у руском манастиру у Светој Гори.

ПЕТРОГРАД, 6 јуна. — Књаз Бугарски стигао у Кијев и био на обједу код генерала Драгомирова.

РИМ 6 јуна. — Сенат је одобрио буџет спољни. — Принети је изјавио да је срећан што може констатирати да је Италија у пријатељству са свим велесилама и удружена са двије велике царевине. У великој алеансији мира у искреном је споразуму са друге двије велесиле на Средоземном Мору, особито са Француском у срдачним односима, који су драгоцјена традиција Италије. Аплаудирање.

ПАРИЗ, 7 јуна. — У сенату при расправи о двогодишњој војничкој служби, више је говорника против тога предлога. Ламарцел сматра усвајање двогодишње службе убиством духа војничкога. Ратни министар одговорио је да је то за француског војника иста ствар. Наш закон и војник вриједе колико закон и војник њемачки. Аплаудирање. Расправа ће се наставити.

СИБИЛЕНОРТ, 7 јуна — Умро је Краљ саксонски.

ДРЕЗДА, 8 јуна. — Сјутра ће тијело Краља Алберта бити овдје пренесено.

БЕРЛИН, 8 јуна. — Цар Вилхелм је држао говор о мисији њемачке царевине и духу њемачком у свијету цијеломе, истакавши важност религије за државу.

Инглеске свечаности.

АЛДЕРХОТ, 3 јуна. — Краљ се нахладио синоћ при војничкој бакљади, и данас не може присуствовати послије богослужења паради.

ЛОНДОН, 3 јуна. — Увјеравају да је нерасположење Краљево врло лако. Већ је на боље.

ЛОНДОН, 4 јуна. — На данашњој смотри у Алдерхоту Краљ није присуствовао, него га је заступао Престолонасљедник, али се Краљ осјећа много боље, и вечерас ће стићи у Виндзор.

ВИНДЗОР, 5 јуна. — Стање здравља Краљева много се побољшало али данас не може присуствовати тркама.

ВИНДЗОР, 6 јуна. — Ни данас нијесу Величанства присуствовала тркама. Краљ се прошетао у затвореним колима.

ЛОНДОН, 6 јуна. — Обзиром на престојећи труд идуће недјеље, љекари су Краљу савјетовали да се поштеди за који дан од свих јавних ангажовања.

Мир у јужној Африци.

ЛОНДОН, 3 јуна. — Деларој се предао са 800 Бура код Ликтенбурга.

ПРЕТОРИЈА, 3 јуна. — До сад се предало 15,177 Бура.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

У К. Ц. Државној Штампарији изашла је:

ИСТОРИЈА ФИЛОСОФИЈЕ

стари и средњи вијек

По разним писцима

САСТАВИО

Лазо Поповић.

Књига прва.

Писац назначује овај уџбеник својим ученицима богословско-учитељске школе онда, кад се иста временом, као што се пројектира, преустроји у четвороразредну, а добро ће доћи и другијем нашим средњим школама. Књига је удешена за једну школску годину, а цијена јој је 3 круне.

Може се купити код **Прве К. Ц. Повлашћене Књижаре П. М. Калуђеровића** на Цетињу (Cettinje Monténégro).

Цетиње, 7 јуна 1902.

УПРАВА
К. ЦР. ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

ОГЛАС.

1. Јула ов. године по новом календару иступају из поштанског саобраћаја наше марке са вриједношћу фиорина и новчића, а у промет ступају нове у сљедећој крунској вриједности:

а) обичне од 1, 2, 5, 10, 25, 50 хелера. 1, 2 и 5 круна.

б) таксене од 5, 10, 25, 50 хелера и 1 круне.

в) А. R. за повратни рецепис од 25 хелера.

г) дописне карте: отворене од 5 и 10 хелера, са одговором плаћеним од 5+5 и 10+10 хелера; затворене од 10 и 25 хел.

д) коверте од 10 и 25 хелера.

ђ) завоји од 5 и 10 хелера.

Једновремено са горњим вриједностима ступа у снагу сљедећа поштанска тарифа за писмоносну радњу:

I. **За писма.**

а) *за Унутрашњости и Аустро-Угарску*: за сваких 15 грама или разломак ове тежине по 10 хелера;

б) за све остале земље за сваких 15 грама или разломак ове тежине по 25 хел.

II. **За дописне карте.**

а) *За Унутрашњости и Аустро Угарску*: затворене 10 хелера, отворене 5 хелера, са одговором плаћеним 10 хелера;

б) за све остале земље: затворене 25 хелера, отворене 10 хелера са одговором плаћеним 20 хелера

III. **За штампане предмете.**

За Унутрашњости и Иностранство: за сваких 50 грама или разломак ове тежине по 5 хелера.

IV. **За пословне папире.**

За Унутрашњости и Иностранство до 250 грама 25 хелера, а даље за свако 50 грама или разломак од 50 грама по 5 хел.

V. **За робне мустре.**

За Унутрашњости и Иностранство: до 100 грама 10 хелера, а даље за свако 50 грама или разломак од 50 грама по 5 хел.

VI. **За упутнице.**

а) *за Унутрашњости и Аустро-угарску*: до 40 круна 20 хелера, од 40 до 100 круна 40 хелера, од 100 до 300 круна 80 хелера од 300 до 600 круна 1 кр. и 20 хел., од 600 до 1000 круна 2 круне.

б) *за Србију*: до 40 франака 25 хелера, од 40 до 100 франака 50 хелера, од 100 до 300 франака 1 круна, од 300 до 500 франака 1 круна 50 хелера.

в) *за Аустријске поште у Турској*: до 40 франака 25 хелера, од 40 до 100 франака 50 хелера, од 100 до 300 франака 1 круна, од 300 до 700 франака 1 круна 50 хелера, од 700 до 1250 франака 2 кр. 50 хелера

г) *за Инглешку*: 35 хелера на свако 25 франака или разломак од 25 франака за прву 100 франака, а даље за свако 50 фр. или разломак од 50 франака по 35 хелера.

д) *за све остале земље*: 25 хелера на свако 25 франака или разломак од 25 фр. за прву 100 франака, а даље за свако 50 франака или разломак од 50 франака по 25 хелера.

VII. **За све горње предмете у опште.**

За препоруку 25 хелера, за повратни рецепис 25 хелера, за експрес 30 хелера, за рекламацију 25 хелера.

Све марке са вриједношћу у фиорини ма и новчићима, које се затеку код појединих лица на 1 јула могу се до 1 августа ов. год. замијенити са новима, код гл. депоа поштанских вриједности на Цетиње.

Број 1919.

Цетиње, 5 јуна 1902 год.

Гл. Упр Књ. Пошта и Телеграфа.

ОБЈАВА.

Главној Управи Књ. Пошта и Телеграфа потребно је за поштанске штале у ниже наведеним мјестима, годишња потрошња коњске хране:

	зоби:	сијена:
За Цетиње	131,400 клг.	87,600 клг.
„ Његуше	9,855 „	6,570 „
„ Рјеку	9,855 „	6,570 „
„ Котор	9,855 „	6,570 „
„ Никшић	9,855 „	6,570 „
„ Дан.-град	9,855 „	6,570 „
„ Подгорицу	36,135 „	24,090 „
„ Вир	9,855 „	6,570 „
„ Бар	9,855 „	6,570 „

Укупно зоби: 236,520 кг.; сијена: 157,680 кг.

Ради набавке горње количине зоби и сијена, Главна Управа ће 16/29 Јуна т. г. држати јавну лицитацију и са понудиоцем најниже цијене, потписаће се уговор на Цетињу 16 Јуна т. г. у 4 часа послије подне

Узимајући у обзир велико растојање појединих мјеста, Главна Управа је вољна уступити појединцима набавку хране за извјесна мјеста, под условима и кауцији, које ће се уговором одредити; што се пак тиче укупног снабдјевања, лиферант ће морати предходно положити кауцију од 250 наполеона у злату.

Бр. 2001.

Цетиње. 7 Јуна 1902.

Канцеларија
Гл. Управе Пошта и Телеграфа.

ПОЗИВ.

Услед мога трговања са Државним монополом соли — као што је овим путом познато — моје имање што сам у Пипере имао, распродато је 1886 год.; па могуће, да је онда ко год заостао да му какви рачун није подпуно исплаћен био — те због тога са онијем позивам свакога коме би од тадашњих рачуна што год неисплаћено заостало, да ми се ради поравнања пријави (разумије се с рачуном) најдаље до првог септембра ов. године; послије којег дана себе ћу сматрати да више нијесам дужан за њих (рачуне) одговарати, па они били ма од које врсте дугова.

Бар, 1. Јуна 1902.

Никола Ј. Вучинић.

Р. 102 Бр. 43 1—3

✝

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Дубоко ганути тешким губитком, а потакнути осјећајима брацке и мужевске дужности, неможемо пропустити, да овим путем не изјавимо вјечиту захвалност свијема онијем, који учествоваше у нашој превеликој жалости за нашијем непрежаљенијем

БЕШОМ СТИЈАЧИЋЕМ,

кога нам — несрећном судбином — пушка злосретница отрже 29 прошлог мјесеца у најљепшој мушкој снази.

На првом мјесту нека изволе примити нашу најтоплију благодарност: г. г. Др. Иво Банац и Митар Радуловић, докторски асистент г. Тимотије Гаговић и апотекар г Рихард Јунг на њиховом срдачном заузимању како при операцији тако и иначе, старајући се, да би нашег покојника отргли смртним чељустима.

Хвала г. Др. Стеву Огњеновићу, који онако хитро посла најпотребитије апарате за оперирање.

Особита хвала нека је г. Др. И. Банцу, који од покојника не одлазаше, докле смо га положили у вјечну му кућу.

Најсрдачнија хвала Упр Грађевина г Марку Ђукановићу и покојниковијем друговима, који положише онакав красни вијенац на његовом гробу; а такође захваљамо г. Милошу Лепетићу са браћом Херцеговцима, који не пожалише труда доћи и покојника оплакати.

Незаборављена хвала свијема нашим пријатељима, кумовима и познаницима на њиховијем многобројнијем телеграфским, писменим и личним саучашћима, који нам унеколико тугу ублажише.

Данилов-град, 1 јуна 1902.

Ожалошћени:

Супруга: **Јована**; браћа: **Обрен** и **Мркоје** са осталом родбином.

Р. 180 Бр. 44 1—1

Уредник: Др. Л. Томановић. **Издавалац: Државна Штампарија.** **У К. Ц. Државној Штампарији.**